

E-dossier

Grootouders en hun tienerkleinkinderen

IS DE RELATIE ANDERS DAN TOEN DE KLEINKINDEREN JONGER WAREN?

Gezinsbond
groeit met je mee

Grootouders en hun tienerkleinkinderen

Is de relatie anders dan toen de kleinkinderen jonger waren?

Inleiding

“De tijd die je vrijmaakt voor je kleinkinderen is puur genieten en wordt terugbetaald in de vorm van spontane warmte en liefde. Bij tieners voel je ook de bezorgdheid die ze tonen voor jou.”
(oma, 62 jaar, 4 kleinkinderen)

Dit is ondertussen het derde grootouderonderzoek van de Gezinsbond waarbij we via een grootschalige bevraging de unieke relatie tussen grootouders en hun kleinkinderen belichten, telkens vanuit een andere invalshoek. In ons [eerste onderzoek](#) vroegen we aan grootouders met minstens 1 kleinkind onder de 12 jaar onder meer hoe vaak ze hun kleinkinderen zien en wat ze dan samen doen, wat hun kleinkinderen voor hen betekenen en welke rol ze spelen in de opvang. Ons [tweede onderzoek](#) ging dieper in op de “nieuwe” grootouders, namelijk grootouders die niet langer dan twee jaar vóór onze bevraging hun eerste kleinkindkind kregen.

In dit derde onderzoek verleggen we onze blik naar de oudere kleinkinderen en zoemen we in op grootouders van tienerkleinkinderen. We vermoeden namelijk dat de relatie tussen grootouders en jonge kleinkinderen anders is dan de relatie tussen grootouders en tieners. Uit de eerste twee onderzoeken weten we bijvoorbeeld dat grootouders bewust een band opbouwen met de kleinkinderen als ze klein zijn omdat ze denken dat dit een voorwaarde is om nog een goede band te hebben met de kleinkinderen als ze ouder worden.

De citaten die je her en der verspreid kan terugvinden, komen uit de antwoorden van de oma's en opa's op de open vragen uit onze bevraging. Ze illustreren de cijfers en maken de beleving van de grootouders tastbaarder.

1. Kenmerken deelnemers bevraging

Eind februari 2019 kregen de leden van de Gezinsbond ouder dan 50 jaar een oproep om deel te nemen aan onze derde grootouderbevraging. Dat leverde 4.408 volledig ingevulde vragenlijsten op. De respondenten met minstens 1 kleinkind tussen 12 en 18 jaar kregen een reeks vragen die inzoomden op de relatie met tienerkleinkinderen. De andere respondenten kregen een beperktere vragenlijst voorgeschoteld. In dit rapport bespreken we enkel de resultaten van de grootouders met tienerkleinkinderen. Het gaat om 1.329 grootouders die de volledige vragenlijst invulden. Er is een scheeftekening naar geslacht: 72 % van de respondenten zijn vrouwen. Zij onderhouden de relaties met de Gezinsbond en voelen zich meer aangesproken door een bevraging over gezinsthema's omwille van de traditionele rolverdeling die nog steeds bestaat in gezinnen.

De meeste respondenten hebben meerdere kleinkinderen, ook jonger of ouder dan 12-18 jaar:

- 17 % heeft 1, 2 of 3 kleinkinderen
- 28 % heeft 4 of 5 kleinkinderen
- 29 % heeft 6 of 7 kleinkinderen
- 26 % heeft 8 of meer kleinkinderen

De jongste deelnemer is 53 jaar, de oudste is 88 jaar. Naar leeftijd zijn de respondenten als volgt verspreid:

- 5 % is 60 jaar of jonger
- 62 % is tussen 61 en 70 jaar
- 33 % is ouder dan 70 jaar

Onze respondenten zijn hooggeschoold: 57 % heeft een diploma van het hoger onderwijs, 43 % heeft maximaal een diploma van het secundair onderwijs. Het merendeel van de respondenten werkt niet meer: 93 % van de mannen en 81 % van de vrouwen is met pensioen. We vroegen ook of de partners van de respondenten nog beroepsactief zijn en krijgen daar hetzelfde beeld: het merendeel is niet meer beroepsactief. Bij de respondenten die wel nog werken, zien we dat in de helft van de gevallen ook de partner nog werkt waardoor beide grootouders nog beroepsactief zijn.

83 % van de respondenten woont samen met een partner. 11 % van de respondenten heeft een scheiding achter de rug. Iets meer dan de helft van de respondenten die gescheiden zijn, woont nog alleen. Vooral gezonde grootouders hebben de vragenlijst ingevuld: 80 % zegt van zichzelf dat ze een goede of heel goede gezondheid hebben, 19 % beoordeelt de eigen gezondheid als "redelijk" en slechts een heel kleine groep vindt dat ze een slechte gezondheid hebben.

De respondenten zijn ongelijk verdeeld over de provincies¹:

- West-Vlaanderen: 32 %
- Antwerpen: 25 %
- Oost-Vlaanderen: 24 %
- Vlaams-Brabant: 11 %
- Limburg: 8 %

De respondenten zijn dus geen dwarsdoorsnede van de samenleving. De bevraging geeft enkel een beeld over hoe de achterban van de Gezinsbond, in al zijn diversiteit het grootouderschap beleeft. Dat heeft zijn beperkingen. De etnisch-culturele diversiteit is bijvoorbeeld heel beperkt, terwijl in andere culturen het grootouderschap misschien wel anders beleefd wordt.

In de tabellen zijn de cijfers afgerond, waardoor sommige eindtotalen niet precies 100 % zijn.

2. Contacten

Er zijn veel contacten tussen grootouders en hun tienerkleinkinderen. De overgrote meerderheid van de grootouders heeft minstens één van de tienerkleinkinderen tijdens de afgelopen veertien dagen gezien. Hoe meer kleinkinderen er zijn, hoe kleiner de kans dat men geen van hen gezien heeft. Van de grootouders met minstens 4 kleinkinderen heeft toch nog 32 % al hun tienerkleinkinderen de voorbije 14 dagen minstens 1 keer gezien en 16 % heeft hen zelfs allemaal meerdere keren gezien.

¹ Ook de leden van de Gezinsbond zijn ongelijk verspreid over de provincies. De verdeling bij de respondenten is vergelijkbaar met de verdeling bij de leden.

Tabel 1: Hoe vaak heb je je kleinkinderen tussen 12 en 18 jaar de voorbije 2 weken in levende lijve gezien?

Contacten	Alle grootouders	Met 1, 2 of 3 kleinkinderen	Met 4 of meer kleinkinderen
Ik heb geen van hen gezien	9 %	11 %	4 %
Ik heb sommige kleinkinderen gezien en andere niet	22 %	15 %	48 %
Ik heb ze allemaal minstens 1 keer gezien	40 %	42 %	32 %
Ik heb ze allemaal meerdere keren gezien	29 %	33 %	16 %
Totaal	100 %	100 %	100 %

We vroegen ook of de grootouders tevreden zijn over het aantal contacten: willen ze hen liever meer of minder zien of zijn ze tevreden? Geen enkele respondent wil zijn kleinkinderen liever minder zien, één op vier wil hen meer zien, drie op vier is tevreden over het aantal contacten. De frequentie van de huidige contacten heeft een invloed op die tevredenheid. Iets meer dan 70 % van de grootouders

die geen contact had de voorbije dagen, wil hen graag meer zien. Maar ook bij de grootouders die de minstens een deel van hun kleinkinderen gezien heeft, is er toch nog een grote groep die hen graag nog meer zou zien. Enkel in de groep grootouders die al hun tienerkleinkinderen meerdere keren gezien heeft, daalt het aandeel dat hun kleinkinderen meer wil zien tot 6 %.

Tabel 2: Tevredenheid met het aantal contacten volgens het aantal contacten dat men de voorbije twee weken had

	Alle grootouders	Geen kleinkinderen gezien	Sommige kleinkinderen wel, andere niet	Allemaal minstens 1 keer gezien	Allemaal meerdere keren gezien
Graag meer	26 %	71 %	33 %	26 %	6 %
Tevreden	74 %	29 %	67 %	74 %	94 %
Totaal	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Aan de respondenten die hun tienerkleinkinderen liever meer willen zien, vroegen we ook naar de reden waarom men de kleinkinderen te weinig ziet. Twee motieven springen er uit: “we wonen te ver van elkaar” en “mijn kleinkinderen hebben het te druk”. De andere motieven werden door minder dan 1 op 10 respondenten aangekruist: “ik heb het zelf te druk”, “mijn kleinkinderen vinden mij te oud”, “mijn kleinkinderen vinden het niet leuk bij mij”, “ik heb een slechte gezondheid”, “ik heb een slechte relatie met de ouders”. Het is vooral opvallend dat bij de grootouders van tieners het tijdsgebrek van de grootouders zelf voor slechts

een beperkte groep rol een speelt. Bij het onderzoek naar de eerste grootouders dat we twee jaar geleden uitvoerden, kwam dat wel veel sterker op de voorgrond omdat de jonge grootouders vaak zelf nog een betaalde baan hebben. De grootouders konden in een open vraag hier wat meer uitleg bij geven. Vaak komen de activiteiten van de kleinkinderen aan bod in die antwoorden. Hun drukke leven maakt het moeilijker om veel contact te hebben. En ook praktische bezwaren zoals de afstand zorgen voor minder contacten.

“De school, hun hobby’s en vooral de vrienden zijn belangrijk tussen 12 en 18 jaar. Pushen is wegduwen, als grootouders zijn we tevreden als de kleinkinderen ongedwongen, volgens eigen spontane beslissing binnenspringen of vaste tijdstippen hebben om samen te eten. Wij willen als grootouders nog altijd hechte familiebanden. Maar dat is geen verplichting, de leeftijd van voor 12 jaar komt niet meer terug.”
(oma, 67 jaar, 5 kleinkinderen)

“Elk van de dochters woont 45 min. rijden van mij vandaan, zelf heb ik geen vervoer en ben niet altijd gezond genoeg om er naartoe te gaan, plus ze hebben zo’n druk leven dat het zelfs moeilijk is om af te spreken, behalve in de vakanties.”
(oma, 71 jaar, 7 kleinkinderen)

“Actieve kleinkinderen, ouders en grootouders in vooral sport en culturele manifestaties..... maar als we ons zien is het feest!”
(oma, 72 jaar, 8 of meer kleinkinderen)

“Twee van mijn kleinkinderen tussen 12 en 18 jaar zie ik regelmatig doordat ze niet zo ver wonen. De andere twee wonen ver. Daardoor hebben wij minder de gelegenheid om contact met hen te hebben. Dat voelt aan als een leegte; ik vrees zowel voor hen als voor ons.”
(oma, 69 jaar, 8 of meer kleinkinderen)

We zien veel begrip bij de grootouders voor de mindere contacten en we zien ook dat grootouders verschillende strategieën inzetten om toch voldoende contact te kunnen houden, zoals extra contact tijdens de schoolvakanties of de kleinkinderen uitnodigen om te komen eten.

“We zien onze kleinzoon die schoolgaat in het middelbaar éénmaal per week over de middag. Is zo bewust georganiseerd.”
(oma, 69 jaar, 3 kleinkinderen)

“In de zomervakantie komen ze allemaal voor minstens één week logeren. Heel fijn!”
(oma, 60 jaar, 8 of meer kleinkinderen)

“De ogenblikken dat we samen met hen zijn, is het een plezante bedoening. Meestal blijven ze ook slapen, doen we een uitstap of amuseren we ons thuis of in de buurt. We hebben begrip voor de drukke agenda van ouders en kinderen, en proberen er te zijn als het echt nodig is.”
(oma, 74 jaar, 7 kleinkinderen)

“We zien hem minder vaak dan het andere, jongere kleinkind, maar hij komt nog altijd graag eens voor een paar dagen op bezoek (om hem te verwennen)”
(oma, 67 jaar, 2 kleinkinderen)

Bij de antwoorden op deze vraag zien we ook af en toe verwijzingen naar scheidingen bij de kinderen die een invloed hebben op de contacten tussen grootouders en kleinkinderen. Uit de vorige onderzoeken weten we dat na een scheiding de contacten zowel intenser kunnen worden, als minder frequent, zoals in het voorbeeld hieronder.

“Door de scheiding komen ze pas langs als ze die week bij hun mama zijn. De jongens waarvan de ouders nu gescheiden zijn, kwamen vroeger elk weekend of toch veel bij ons slapen. Ook tijdens de vakanties en tussendoor ook. Als die kleinkinderen er waren, vroegen de andere kleinkinderen om ook te komen, dat vonden ze dan erg leuk. Maar nu is alles om zeep.”
(oma, 62 jaar, 7 kleinkinderen)

De leeftijd van de kleinkinderen heeft voor iets meer dan de helft van de respondenten een invloed op het aantal contacten: 57 % zegt dat men de kleinkinderen minder ziet als toen ze nog jonger waren. Voor iets meer dan 40 % heeft het geen invloed. Mogelijk zijn hier ook tieners bij die nog jongere broers of zussen hebben en die samen contact hebben met de grootouders. Daar hebben we geen zicht op. Slechts een enkeling (2 % van de grootouders) ziet hen meer dan toen ze jonger waren. Ook zegt de helft van de respondenten, die niet alleen tienerkleinkinderen hebben, maar ook jongere kleinkinderen, dat men zijn tienerkleinkinderen minder ziet dan de jongere kleinkinderen.

“Elke fase in het leven van mijn kleinkinderen brengt ook een andere vorm van samenzijn met zich mee, telkens verwonderd opnieuw, aanpassen en genieten.”
(oma, 6 kleinkinderen, 72 jaar)

Tabel 3: Zie je je kleinkinderen tussen 12 en 18 jaar meer, minder of evenveel als toen ze nog jonger waren?

Ik zie hen even veel als vroeger	41 %
Ik zie hen meer dan vroeger	2 %
Ik zie hen minder dan vroeger	57 %
Totaal	100 %

Tabel 4: Zie je je kleinkinderen tussen 12 en 18 jaar meer, minder of evenveel als jongere kleinkinderen?
(enkel de respondenten die ook kleinkinderen hebben jonger dan 12 jaar)

Ik zie hen even veel als de jongere kleinkinderen	44 %
Ik zie hen meer dan de jongere kleinkinderen	6 %
Ik zie hen minder dan de jongere kleinkinderen	51 %
Totaal	100 %

Contacten met jongeren kleinkinderen gebeuren vaak in functie van opvang. Wanneer die behoefte wegvalt, verminderen de contacten bijna automatisch zoals de volgende oma's het uitdrukken:

“De kleinkinderen tussen 12 en 18 jaar hebben minder opvang nodig, af en toe eens komen slapen, vinden ze leuk. Ik heb nog 4 kleinkinderen tussen 1 en 8 jaar, die meer nood hebben aan een oma!”
(oma, 70 jaar, 8 of meer kleinkinderen)

“Toen ze klein waren, hadden ze ons méér als opvang nodig, nu ze groter zijn, laten we hen stukje bij beetje los... net als met je eigen kinderen. We staan er wel als ze ons nodig hebben, of als ze beroep op ons doen voor één of ander.”
(oma, 69 jaar, 8 of meer kleinkinderen)

We legden de respondenten een aantal stellingen voor over de verschillen met jongere kleinkinderen en de relatie met tienerkleinkinderen. Op de stelling “ik vind het gemakkelijker om met jongere kleinkinderen om te gaan dan met tienerkleinkinderen” zijn de antwoorden verdeeld: één derde is niet akkoord en één derde is wel akkoord. De motivatie voor deze antwoorden kunnen heel divers zijn: grootouders kunnen het moeilijker vinden om met tieners om te gaan omdat tieners zelf veel minder tijd hebben en meer zelf kunnen beslissen of ze contact hebben met de grootouders, maar omgekeerd kunnen ze het gemakkelijker vinden om met tieners om te gaan omdat die minder praktische zorg nodig hebben.

De meerderheid van de grootouders vindt het alleszins niet moeilijk om zich in te leven in de leefwereld van tieners, slechts 17 % vindt dit wel moeilijk. Omgekeerd is de groep grootouders die zegt dan hun tienerkleinkinderen geen interesse hebben in hun grootouders eerder klein. We kun-

nen zeggen dat de emotionele of psychologische barrière tussen grootouders en tieners (toch vanuit het perspectief van de grootouders) minder groot is, dan we zouden kunnen verwachten. Of zoals deze grootouder het uitdrukt:

“Als grootouders proberen wij te begrijpen waarmee onze jongeren bezig zijn. Wij trachten zo positief mogelijk te staan met de leefwereld van de jeugd, niettegenstaande deze zeer snel evolueert. We proberen de kinderen met een positieve boodschap door het leven te leiden.”
(opa, 72 jaar, 6 kleinkinderen)

Tabel 5: Antwoord op de stellingen over de relatie tussen grootouders en hun tienerkleinkinderen						
Stellingen	(1= totaal niet akkoord; 5 = zeker wel akkoord)					Totaal
	1	2	3	4	5	
Ik vind het gemakkelijker om met jongere kleinkinderen om te gaan dan met tienerkleinkinderen	19 %	15 %	32 %	20 %	14 %	100 %
Ik vind het moeilijk om me in te leven in de leefwereld van tieners	23 %	26 %	33 %	15 %	2 %	100 %
Ik heb soms het gevoel dat mijn tienerkleinkinderen geen interesse hebben voor hun grootouders	49 %	21 %	16 %	9 %	5 %	100 %

3. Eten, slapen en feestjes

Het zal voor veel grootouders heel herkenbaar zijn: gaan eten bij oma en opa gebeurt vaak. Eén op vier grootouders zegt dat hun tienerkleinkinderen regelmatig komen eten, bij twee op drie gebeurt het af en toe. Slechts 8 % zegt dat het nooit gebeurt. Ongeveer 1 op 4 grootouders zou graag hebben dat de kleinkinderen vaker bij hen komen eten. Ook logeren komt nog opvallend vaak voor: slechts 1 op 5 zegt dat de tienerkleinkinderen nooit komen logeren. Ongeveer één op drie grootouders gebruikt eten als strategie om de tieners te zien: ze nodigen hen uit om te komen eten om

contact met hen te kunnen hebben. Grootouders spelen ook een cruciale rol in de contacten tussen alle generaties, tussen broers en zussen, tussen kleinkinderen onderling. Dat blijkt bijvoorbeeld uit de antwoorden op de stelling “ik organiseer familiefeestjes omdat ik het belangrijk vind om de hele familie samen te brengen”. Bijna 80 % is het eens met deze stelling.

Tabel 6: Hoe vaak komen je kleinkinderen tussen 12 en 18 jaar bij jou logeren, eten en zijn er familiefeestjes?			
	Logeren	Eten	Familiefeestjes
Regelmatig	9 %	25 %	50 %
Af en toe	70 %	66 %	48 %
Nooit	21 %	8 %	1 %
Totaal	100 %	100 %	100 %

Tabel 7: Stellingen over eten en feestjes						
Stellingen	(1= totaal niet akkoord; 5 = zeker wel akkoord)					Totaal
	1	2	3	4	5	
Ik organiseer familiefeestjes omdat ik het belangrijk vind om de hele familie samen te brengen	3 %	4 %	14 %	21 %	57 %	100 %
Ik zou graag hebben dat mijn tienerkleinkinderen meer bij mij komen eten	15 %	15 %	46 %	13 %	11 %	100 %
Ik nodig mijn kleinkinderen uit om te komen eten om contact met hen te kunnen hebben	23 %	15 %	27 %	18 %	17 %	100 %

Grootouders zien hun kleinkinderen zowel zonder de ouders als met de ouders. Ongeveer de helft van de grootouders ziet zijn tienerkleinkinderen zowel met als zonder de ouders; iets meer dan een derde ziet hen meer samen met de ouders. Ook de locatie varieert: één op vijf ziet hen

vooral bij de kleinkinderen thuis; net geen 40 % ziet hen het meest bij de grootouders thuis; 42 % ziet hen zowel bij de grootouders als bij de kleinkinderen thuis.

Tabel 8: Zie je je kleinkinderen tussen 12 en 18 jaar meer met de ouders of meer zonder de ouders?	
Meer met de ouders	35 %
Meer zonder de ouders	13 %
Ongeveer evenveel met als zonder de ouders	52 %
Totaal	100 %

Tabel 9: Waar zie je je kleinkinderen tussen 12 en 18 jaar het meest?	
Bij mij thuis	39 %
Bij de kleinkinderen thuis	19 %
Ongeveer evenveel bij mij thuis als bij de kleinkinderen thuis	42 %
Totaal	100 %

4. Sociale media

Grootouders kunnen niet alleen in levende lijve contact hebben met hun tienerkleinkinderen, maar ook via telefoon of sociale media. 78 % zegt dat ze de voorbije twee weken via telefoon, berichtjes of een videogesprek contact hebben gehad met hun tienerkleinkinderen. WhatsApp is het meest populaire mediakanaal: ongeveer de helft van de grootouders gebruikt dat voor contact met hun kleinkinderen. De helft van de grootouders is akkoord met de stelling dat de sociale media het vergemakkelijken om contact te hebben met hun kleinkinderen; net geen 30 % staat hier neutraal tegenover en 23 % is het daar niet mee eens. Hier zien we dus toch wat verdeeldheid. Grootouders die aangeven dat ze minder contact hebben met hun tienerkleinkinderen dan wanneer ze nog kleiner waren, verwijzen af en toe naar de negatieve rol die het digitale leven van hun kleinkinderen daarbij speelt.

“Toen de kleinkinderen jonger waren, deden we veel samen, gingen weken op vakantie aan zee. Maar nu hebben ze alleen nog interesse in hun computers, tablets en smartphones. Ze gaan niet graag meer mee en zijn zelfs voortdurend met die dingen bezig als we samen zijn... Ik zou willen weten waarvoor we hen nog kunnen interesseren om het samen met hen te kunnen doen... Wij hadden zelf een nauwere band met onze grootouders en die mis ik toch wel.”
(oma, 71 jaar, 4 kleinkinderen)

Tabel 10: Stellingen over smartphone en sociale mediagebruik door kleinkinderen						
Stellingen	(1= totaal niet akkoord; 5 = zeker wel akkoord)					Totaal
	1	2	3	4	5	
Ik vind dat tieners te veel met hun smartphone bezig zijn	3 %	5 %	22 %	32 %	38 %	100 %
Ik maak me zorgen over de impact van sociale media op het leven van mijn tienerkleinkinderen	5 %	11 %	31 %	27 %	25 %	100 %

Een grote groep grootouders vindt dat tieners te veel met hun smartphone bezig zijn. De groep die zich zorgen maakt over de impact van sociale media op het leven van hun kleinkinderen is iets kleiner, maar toch nog zeer groot. Tieners gebruiken sociale media ook als het gaat om relaties en seksualiteit. Ze gebruiken sociale media bijvoorbeeld om een lief te vinden. Niet dat ze op die leeftijd al datingsites zoals tinder gebruiken, maar ze leggen wel soms eerste contacten met iemand die ze leuk vinden via bijvoorbeeld Instagram. We legden de respondenten drie soorten

reacties voor en vroegen welk van de drie het meest op hen van toepassing is. De helft onder hen zegt dat ze dit heel vreemd vinden, 1 op 10 wist niet dat dit gebeurde en 38 % van de grootouders zegt dat ze dit begrijpen aangezien sociale media zo belangrijk zijn voor hen. Als het over relaties en sociale media gaat, staat de leefwereld van tieners ver af van deze van hun grootouders. De belangrijke rol van het internet voor tieners zorgt bij een groep grootouders voor gefronste wenkbrauwen, een andere groep denkt eerder “zo gaat dat nu eenmaal bij jonge mensen”.

Tabel 11: Welke uitspraak over sociale media en een lief zoeken past het best bij jou?

Ik begrijp het want sociale media zijn heel belangrijk voor tieners	38 %
Ik vind het heel vreemd dat tieners een lief zoeken via sociale media	51 %
Ik wist niet dat tieners sociale media gebruiken om een lief te zoeken	11 %
Totaal	100 %

We vroegen ook naar de kennis over sexting. Kennisvragen zijn altijd gevoelig voor sociaal wenselijke antwoorden omdat mensen niet graag toegeven dat ze iets niet kennen. Daarom voegden we aan de vraag toe dat niet alle grootouders al van sexting gehoord hebben: “Sommige tieners gebruiken sociale media om seksueel getinte foto’s naar hun liefje te sturen. Dat heet sexting. Niet alle grootouders hebben daar al van gehoord of weten wat het is.” Op die manier

verlagen we de drempel om toe te geven dat je iets niet kent. Opmerkelijk: drie vierde van de grootouders zegt dat ze weten wat sexting is; één vierde kent het niet of weet niet goed wat het is. Dat komt waarschijnlijk niet omdat grootouders hier met hun tienerkleinkinderen over praten, maar wel omdat ze hier op een andere manier over gehoord hebben, bijvoorbeeld in de media.

Tabel 12: Kennis over sexting

Ik heb er al van gehoord, maar ik wist niet goed wat het betekent	15 %
Ik heb nog nooit van sexting gehoord	9 %
Ik ken het fenomeen sexting	76 %
Totaal	100 %

5. Opvang en activiteiten

Ook al gaat het om tieners waarbij de nood aan opvang kleiner is omdat ze ook alleen kunnen thuisblijven naarmate ze ouder worden, een grote groep grootouders speelt wel degelijk nog een rol in de opvang van hun kleinkinderen. Zeker tijdens de vakantie doen veel ouders nog af en toe een beroep op de grootouders: slechts 14 % van de grootouders zegt dat ze nooit een rol spelen in de opvang tijdens de vakantieperiodes. Vermoedelijk neemt de rol in de opvang af naarmate de kleinkinderen ouder worden. Meer dan 90 % van de grootouders is tevreden over de rol die ze spelen in de opvang. Aan de grootouders die een rol spelen in de opvang vroegen we of ze zich overbevroegd voelen. Hier krijgen we helemaal andere resultaten dan bij

onze eerder onderzoeken: slechts weinig grootouders van tieners voelen zich overbevroegd, terwijl dat bij de jonge grootouders wel het geval was waarbij die grootouders vooral wijzen op de soms moeilijke combinatie van de zorg voor kleinkinderen en hun eigen job. Hoe jonger de kleinkinderen, hoe jonger de grootouders immers zelf zijn. De grootouders van tieners zijn minder zelf nog aan de slag en tegelijkertijd kunnen we er van uitgaan dat de opvang van tieners minder intensief is.

“Ik leer nog iedere dag iets bij over de leefwereld van mijn grootste schatten en ben daar heel gelukkig mee. Toch weten mijn kinderen dat ik wel eens durf nee te zeggen bij eventuele overbevraging en daar hebben ze ook begrip voor.”
(oma, 70 jaar, 5 kleinkinderen)

Tabel 13: Rol in de opvang op verschillende momenten			
	Vóór of na school	Vakantie	Ziekte
Nooit	32 %	14 %	20 %
Af en toe	42 %	60 %	54 %
Regelmatig	25 %	26 %	26 %
Totaal	100 %	100 %	100 %

In tabel 14 is sommen we op welke activiteiten grootouders en tieners samen ondernomen hebben tijdens de voorbije 14 dagen. We zien dat eten en feesten de generaties verbindt. Samen eten is immers het meest populair, gevolgd door feestjes en brengen/halen naar de hobby's van de

kinderen. Dat laatste toont aan dat grootouders van tieners nog steeds een rol spelen in de combinatie van werk en gezin van hun kinderen: ze nemen een deel van het vervoer voor hun rekening.

Tabel 14: Activiteiten met tienerkleinkinderen tijdens de voorbije weken (meerdere activiteiten zijn mogelijk)	
Helpen bij schoolwerk	23 %
Samen tv kijken	25 %
Samen eten	60 %
Familiefeestjes (bv. verjaardag)	43 %
Brengen of halen naar hobby's	31 %
Een uitstap maken (cinema...)	9 %
Shoppen	8 %
Café- of restaurantbezoek	10 %
Iets anders	14 %

De tieners zelf kunnen ook iets doen voor hun grootouders. Het eerste wat opvalt, is dat er hier minder activiteiten worden aangeduid. Eerste hulp bij computerproblemen is het meest populair. Hun kleinkinderen behoren tot de digitale generatie terwijl grootouders zelf pas als volwassenen met computers hebben leren omgaan. Grootouders kunnen op dat vlak vaak nog veel bijleren van hun kleinkinderen.

Andere praktische activiteiten zoals klussen of tuinwerk komen weinig voor. Bijna één op vier grootouders verwijst naar "gewoon gezelschap houden". Er hoeft dus niet altijd een praktische kant aan de contacten te zitten.

“Ik vind het leuk met hen over veel dingen te kunnen praten. Voor mij leer ik veel van hen op gebied van GSM en computer.”
(oma, 77 jaar, 4 kleinkinderen)

Tabel 15: Wat de tieners voor de grootouders doen (meerdere activiteiten zijn mogelijk)	
Boodschappen doen	4 %
Helpen in de tuin	6 %
Gezelschap houden	23 %
Kleine klusjes in huis	13 %
Hulp met computer	29 %
Nog iets anders	7 %

6. Opvoeding

“Kleine kinderen, kleine zorgen; grote kinderen, grote zorgen” klinkt het in de volksmond. Het mag dan ook niet verbazen dat een grote groep grootouders praat over opvoedingsonderwerpen, zowel met de ouders als met de tieners zelf, al doen ze het meer met de ouders.

“Grootouders kunnen voor de kleinkinderen een vaste burcht zijn als ze het ergens moeilijk mee hebben en hun ouders te weinig tijd hebben om hen de nodige aandacht te geven. Er is de speciale oma- of opa-aandacht die net iets anders is dan die van de ouders en die echt een verschil kan maken, omdat ze oud genoeg geworden zijn om te relativeren en meer rust uitstralen. Als ik zelf geen kleinkinderen had, zou ik er zoeken!”
(oma, 71 jaar, 7 kleinkinderen)

“Als grootouder wil ik vooral luisteren naar mijn kleinkinderen en er zijn als ze me nodig hebben, ik wil zeker geen vervangende ouder zijn. Hen vertrouwen geven en een goede band opbouwen.”
(oma, 66 jaar, 7 kleinkinderen)

“Een grootouder moet er zijn om een luisterend oor te bieden aan ouders en kleinkinderen. Het opvoeden mag je niet zelf doen, ondersteunen wel als ze je vragen.”
(oma, 66 jaar, 8 of meer kleinkinderen)

Eén op vier van de grootouders spreekt nooit over opvoedingskwesties met de tieners zelf, 16 % spreekt hierover nooit met de ouders van de tieners. Dat is een kleine groep. Niet spreken over opvoedingsvragen kan verschillende oorzaken hebben. Wanneer grootouders bijvoorbeeld een minder goede band hebben met hun kinderen, dan zullen ook opvoedingsvraagstukken minder aan bod komen. De grootouders kunnen ook afgeschermd worden door hun kinderen die hun ouders in sommige situaties liever niet opzadelen met moeilijke kwesties. Of de grootouders zelf kunnen er voor kiezen om deze onderwerpen niet ter sprake te brengen, bijvoorbeeld omdat ze vinden dat ze te ver afstaan van de leefwereld van tieners.

Tabel 16: Hoe vaak spreek je over opvoedingskwesties?

	Met de ouders van de tieners	Met de tieners zelf
Nooit	16 %	25 %
Af en toe	61 %	65 %
Regelmatig	23 %	11 %
Totaal	100 %	100 %

Het meest populaire onderwerp, zowel bij de ouders als bij de tieners is de school. Bij de ouders wordt dit gevolgd door hobby's, gezondheid en de toekomst. Bij de tieners komen ook de hobby's, vrienden en de toekomst het meest aan bod. Gevoelige onderwerpen, zoals alcohol en seksualiteit

komen slechts bij weinig grootouders aan bod, noch in gesprekken met ouders als in gesprekken met de tieners zelf. 28 % van de grootouders is een klankbord voor de tieners over de relatie met hun ouders.

Tabel 17: Onderwerpen waar grootouders met de ouders van de tieners over praten

Uitgaan	15 %
Grenzen stellen	27 %
Mondigheid van tieners	23 %
Gezondheid, voeding	43 %
Vrienden	26 %
School	75 %
Hobby's	50 %
Pesten	16 %
Sociale media	33 %
Liefjes, seks	8 %
Geld	14 %
Alcohol, drugs	9 %
De toekomst van de kleinkinderen	40 %
Andere	4 %

Tabel 18: Onderwerpen waar grootouders met de tieners over praten

Uitgaan	14 %
Grenzen stellen	11 %
Mondigheid van tieners	9 %
Gezondheid, voeding	29 %
Vrienden	40 %
School	67 %
Hobby's	48 %
Pesten	17 %
Sociale media	29 %
Liefjes, seks	10 %
Geld	13 %
Alcohol, drugs	9 %
De toekomst van de kleinkinderen	46 %
Andere	2 %
Relatie met de ouders	28 %
Relatie met de stiefouders	6 %

Slechts een kleine groep grootouders denkt dat hun kleinkinderen gevoelige onderwerpen beter met hen dan met hun eigen ouders kunnen bespreken. De meerderheid van de grootouders is milder voor de kleinkinderen dan destijds voor de eigen kinderen. Op de stelling “ik kan mijn

tienerkleinkinderen veel levenswijsheid bijbrengen” kiest een kleine helft van de respondenten voor het neutrale antwoord. Slechts iets meer dan één op tien is het er niet mee eens.

Tabel 19: Antwoord op een aantal stellingen

Stellingen	(1= totaal niet akkoord; 5 = zeker wel akkoord)					Totaal
	1	2	3	4	5	
Mijn kleinkinderen kunnen gevoelige onderwerpen beter met mij bespreken dan met hun ouders	29 %	24 %	33 %	10 %	4 %	100 %
Ik ben milder voor de fratsen van mijn tienerkleinkinderen dan voor de fratsen van hun ouders vroeger	7 %	8 %	27 %	35 %	24 %	100 %
Ik kan mijn tienerkleinkinderen veel levenswijsheid bijbrengen	3 %	9 %	47 %	29 %	12 %	100 %

Een kleine helft van de grootouders maakt zich zorgen over de toekomst van hun kleinkinderen; één derde stelt zich neutraal, slechts één op vijf is niet akkoord met de stelling “ik maak me zorgen over de toekomst van mijn kleinkinderen”. De overgrote meerderheid van de grootouders begrijpt

de bezorgdheid van tieners over het klimaat; slechts 8 % heeft hier geen begrip voor. Ten slotte vindt meer dan 70 % van de grootouders dat tieners vandaag sneller volwassen zijn dan vroeger.

Tabel 20: Antwoord op een aantal stellingen

Stellingen	(1= totaal niet akkoord; 5 = zeker wel akkoord)					Totaal
	1	2	3	4	5	
Ik maak me zorgen over de toekomst van mijn kleinkinderen	8 %	12 %	34 %	27 %	19 %	100 %
Ik heb er begrip voor dat tieners vandaag zich zorgen maken over het klimaat	3 %	5 %	24 %	30 %	38 %	100 %
Ik vind dat tieners vandaag sneller volwassen zijn dan vroeger	2 %	6 %	22 %	39 %	32 %	100 %

7. Geld

Bijna alle grootouders geven geld aan hun tienerkleinkinderen bij speciale gelegenheden zoals een verjaardag of feestdag. Eén op vijf geeft hen zakgeld, 36 % geeft wel eens

een geldelijke beloning voor klusjes en 42 % spaart voor zijn kleinkinderen.

Tabel 21: Sparen, zakgeld geven en beloning voor klussen		
	Ja	Nee
Sparen voor de kleinkinderen	42 %	58 %
Zakgeld	21 %	79 %
Beloning bij speciale gelegenheden	36 %	64 %
Geld bij speciale gelegenheden	98 %	2 %

8. Samengevat

Net zoals in onze vorige twee onderzoeken zien we in dit derde grootouderonderzoek dat kleinkinderen meestal een belangrijke rol spelen in het leven van grootouders en dat de contacten intens en warm zijn. Een grote groep grootouders ziet hun tienerkleinkinderen vaak en de grootouders zijn hier tevreden over. Iets meer dan de helft van de grootouders ziet zijn tienerkleinkinderen wel minder als toen ze nog jonger waren. De grootouders verwijzen hiervoor naar het drukke leven van de tieners die meer en meer op eigen benen staan. De grootouders gaan daar meestal heel begripvol mee om. Tieners hebben ook minder opvang nodig dan jongere kleinkinderen.

De rol die de grootouders spelen in de opvang verandert: van doordeweekse opvang van jongere kinderen naar meer opvang tijdens de vakanties. Grootouders die dichterbij wonen, blijven ook een belangrijke rol spelen in het brengen en halen van de tieners naar hun hobby's. Het gevoel van "overbelasting" die we bij een groep grootouders met jongere kleinkinderen zien, hebben we hier niet.

We zien dat "eten" een grote rol speelt in de relaties tussen de generaties. De liefde van de kleinkinderen gaat door de maag: ook tieners schuiven nog graag bij oma en opa aan tafel. Grootouders gebruiken familiefeestjes, logeerpartijtjes en feestjes om de kleinkinderen te zien en de familie samen te brengen.

De meeste grootouders ervaren geen al te grote barrière met de leefwereld van tieners. De emotionele en psychologische afstand die er vroeger was tussen de generaties is er vandaag veel minder.

Er zijn natuurlijk nog altijd verschillen tussen grootouders en kleinkinderen. De kleinkinderen zijn bijvoorbeeld opgegroeid met de sociale media, terwijl de grootouders hier pas later in hun leven mee hebben leren omgaan. Een deel van de grootouders maakt zich zorgen over de dominantie van sociale media in het leven van hun kleinkinderen. Maar het is niet alleen een bron van zorgen, het is ook een communicatiemiddel tussen grootouders en kleinkinderen. WhatsApp is daarbij het meest populair. Ook krijgt een deel van de grootouders hulp van de kleinkinderen met hun computer, tablet of smartphone.

Inhoud

Het derde grootoudersonderzoek: inleiding	p. 3
1. Kenmerken deelnemers bevraging	p. 4
2. Contacten	p. 4
3. Eten, slapen en feestjes	p. 8
4. Sociale media	p. 10
5. Opvang en activiteiten	p. 12
6. Opvoeding	p. 14
7. Geld	p. 17
8. Samengevat	p. 17

Deze focus is een uitgave van de Studiedienst van de Gezinsbond.

Werkten mee aan dit dossier: Els Craessaerts, Ronny De Schuyter, Hannah De Smet, Elke Valgaeren en Sarah Van Gysegem

Vormgeving: Danny Brams

Gezinsbond vzw – Studiedienst | Troonstraat 125 | 1050 Brussel
T 02-507.88.77 | studiedienst@gezinsbond.be

www.gezinsbond.be/gezinspolitiek

Gezinsbond
groeit met je mee